

בס"ד. שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשכ"ג.

בלתי מוגה

א. בהפרשיות שקורין בשבועות אלו מדובר אודות "מעשה אבות" שהם מהווים "סימן לבנים"¹.

כלומר: אין הכוונה שזהו סימן בעלמא שכל מה שאירע לאבות יארע גם לבנים, אלא ש"מעשה אבות" מהוה נתינת כח לבנים שגם הם יהיו יכולים לילך באותה הדרך.

ובלשון המדרש²: "כבוש את הדרך לפני בניך", היינו, שהאבות סללו את הדרך לכל בניי שיוכלו לילך בה.

והפירוש ד"סימן" הוא — בדוגמת סימנים שמציינים על הדרכים שעל ידם יודעים באיזו דרך לילך, ולולי הסימנים לא היו יודעים זאת.

ב. ובהקדמה — שבענין הסימנים שבתורה יש שני סוגים³: (א) סימן בעלמא שעל ידו יודעים לאן שייך הדבר, אבל הסימן אינו שייך להדבר עצמו. (ב) הסימן הוא הסיבה לתכונות הדבר.

ולדוגמא — בסימני טומאה וטהרה של בעלי-חיים:

הסימן שעוף טורף ודורס הוא עוף טמא⁴ — אינו סימן בעלמא, אלא הוא סיבה, שבגלל היותו טורף ודורס, לכן הוא טמא.

ועד"ז בנוגע לסימני הטהרה, מעלה גרה ומפריס פרסה⁵ — שסימנים אלו הם סיבה לטהרת בעלי-החיים.

וענינו בעבודת האדם — שהנשמה מצד עצמה אינה שייכת לענינים גשמיים, ורק מצד התלבשותה בגוף ונפש הבהמית — כדי למלא את הכוונה דדירה בתחתונים⁶ — זקוקה היא לאכילה ושתי' ושאר עניני עוה"ז, וצריכה להעלות את עניני העולם לקדושה. אך כדי להעלות את עניני העולם — יש צורך לילך בסדר העבודה דמעלה גרה ומפריס פרסה:

(1) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. להרמב"ם. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א הט"ז.

(2) ב"ר שם. ו. ועוד.

(3) בהבא לקמן — ראה תו"מ חט"ז ע' ה"ב.

(4) 256. וש"נ. (6) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר

(5) ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(6) (במשנה), ובפה"מ ש

לא כל דבר שרואים בעולם צריכים לחטוף — "חטוף ואכול חטוף ואישתי"⁷, אלא יש צורך לברר תחילה, ובירור כפול — מעלה גרה — לחזור וללעוס ("איבער-קייען") כל דבר פעמיים: לכל לראש — לברר היטב אם אין שמץ איסור בדבר, ולאחרי שיודע שדבר זה מותר בתכלית, צריך להתחיל לברר אם הדבר מוכרח לו בכדי שיוכל לעבוד עבודתו. וכמאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸ בשם חסידים הישנים: "וואָס מ'טאַר ניט — טאַר מען ניט, און וואָס מ'מעג — דאַרף מען אויך ניט" (מה שאסור — אסור, ומה שמותר — ג"כ לא צריך). והיינו, דכיון שמונח אצלו שבעצם אין ליהודי שייכות לגשמיות, ואין זה אלא ש"על כרחך אתה חי"⁹, בכדי להשלים את הכוונה דדירה בתחתונים — אזי כל דבר שאינו מוכרח לו, אלא הוא "מותרות" בלבד, אינו משתמש בו.

ותנאי נוסף בשביל להעלות את הענינים הגשמיים לקדושה — מפרסת פרסה — שה"רגל" שבה הולך על הארץ צריכה להיות חלוקה לשתיים, היינו, שסדר הליכתו של יהודי בעולם צריך להיות בשני קוין, ולא בקו אחד, "קיימא דחד סמכא"¹⁰, כבעולם התהווי¹¹, כמדובר בהמאמרים דשנה שעברה¹² שהעבודה צריכה להיות באופן של רצוא ושוב שהם ב' קוין דוקא, והיינו, שעוסק לא רק בקו התפלה (העלאה מלמטה למעלה) בלבד, או בקו הגמ"ח (המשכה מלמעלה למטה) בלבד, אלא בשני הקוין, וכמאמר חז"ל¹³ "על שלשה דברים העולם (עולם גדול, וכן עולם קטן זה האדם)¹⁴ עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", ע"פ הוראות התורה.

וזהו ששני הסימנים מעלה גרה ומפרסת פרסה הם סיבה לטהרת הבהמה — ה"בהמה" שבאדם — כי, כאשר ישנם שני תנאים הנ"ל, אזי יכולים להעלות את הדברים הגשמיים שבעולם.

ג. וכן הוא בענין "מעשה אבות סימן לבנים" — שאין זה סימן בעלמא, אלא שהאבות "כבשו את הדרך", היינו, שע"י עבודתם של האבות סללו את הדרך ונתנו לנו את הכח לילך בה.

(11) ראה גם תורת לוי"צ ע' שג.

(12) ראה ד"ה וידבר גו' אחרי מות גו' די"א ניסן אשתקד (סה"מ תשכ"ב ע' קצט ואילך. תו"מ חל"ג ע' 261 ואילך).

(13) אבות פ"א מ"ב.

(14) תנחומא פקודי ג. ועוד.

(7) לשון חז"ל — עירובין נד, א.

(8) ראה סה"ש תש"ב ס"ע 126. אג"ק שלו ח"ד ע' עד (נעתק ב"היום יום" כה אדר שני). ובכ"מ.

(9) אבות ספ"ד.

(10) לשון האד"ר בתחלתה (זח"ג קכז, ב).

וכפי שמצינו בנוגע לעבודתו של אברהם אבינו בהכנסת אורחים — כמ"ש הרמב"ם¹⁵ ש"הוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה", היינו, שע"י עבודתו בגמילות חסדים חקק והנהיג זאת אצל כל בני". ועד"ז בנוגע לעבודתו של יצחק בקו הגבורה — חפירת בארות, וכן בנוגע לעבודתו של יעקב בקו התורה, כמ"ש¹⁶ "ותורה שם בישראל", היינו, שע"י עבודתם חקקו ופעלו ענינים אלו אצל כל בני".
ובפרטיות יותר:

אע"פ שלכל אחד מהאבות היתה עבודה מיוחדת (כנ"ל), מ"מ, אין הכוונה שלא עסקו בשאר עניני העבודה — שהרי אמרו חז"ל¹⁷ שמאברהם אבינו התחילו "שני אלפים תורה", והחידוש של "שני אלפים תורה" לגבי "שני אלפים תוהו", הוא, שתוהו ענינו פירוד, ותורה ענינה התכללות, ולכן, בהכרח לומר שאצל כל אחד מהם היתה העבודה בכל ג' הקוין,
— וכפי שאמרו חז"ל¹⁸ ש"אברהם נקרא ישראל", וכן "יצחק נקרא שמו ישראל", היינו, שגם אצל אברהם ויצחק היתה העבודה של יעקב. וכמו כן מצינו שגם אצל אברהם היתה העבודה בקו הגבורה, מדתו של יצחק, כמ"ש¹⁹ "עתה ידעתי כי ירא אלקים עתה".

וכן מובן ממה שאמרו חז"ל²⁰ שהקב"ה "צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם" (ועד שבגלל זה הוצרך אברהם אבינו לבקש מהקב"ה על ענין הזקנה, שע"י זה יהי ניכר החילוק בינו לבין בנו יצחק²¹) — דאף שמדובר בנוגע לקסלתר פנים הגשמי, הרי כל הענינים הגשמיים נמשכים מרוחניות, ובפרט ע"פ המבואר באגה"ק²² ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים כ"א חיים רוחניים", וא"כ, מזה גופא שהיו דומים זל"ז בגשמיות, מוכח שכן הוא גם ברוחניות, והיינו, שאצל שניהם היתה העבודה בשני הקוין דחסד וגבורה²³. וכמו כן הי' אצלם קו התפארת, ענין התורה, כנ"ל שנקראו בשם ישראל.

ובודאי שאצל יעקב, קו האמצעי, היו גם ב' הקוין של אברהם ויצחק, כמ"ש²⁴ "אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק הי' לי" —

20 פרש"י ר"פ תולדות, ע"פ תנחומא שם
א. וראה ב"מ פז, א.
21 ב"מ שם. ב"ר פס"ה, ט.
22 ביאור לסז"ך (קמו, ב).
23 ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 102 ואילך.
24 ויצא לא, מב.

15 הל' אבל פי"ד ה"ב.
16 תהלים עח, ה.
17 ע"ז ט, א.
18 ב"ר פס"ג, ג.
19 וירא כב, יב.

אלא שהחילוק בין כל א' מג' האבות הוא — איזו עבודה היתה אצלו העיקר, בגילוי יותר²⁵, ואותה חקק לבניו אחריו, כל בניי. וזהו שאברהם חקק את קו החסד, יצחק חקק את קו הגבורה, ויעקב חקק את קו התפארת.

וכל עניני העבודה של כל שלשת האבות צריכים להיות אצל כאו"א מישראל, כמבואר²⁶ בפירוש מאמר חז"ל²⁷ "אין קורין אבות אלא לשלשה", שאין זה כמו השבטים שכל שבט ושבט במסילתו יעלה, אלא שאצל כאו"א מישראל צריכה להיות העבודה של כל שלשת ה"אבות", וכפי שאומרים בהתחלת התפלה: "אלקי אבותינו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב", והיינו, לפי שמעשה אבות מהוה סימן ונתינת כח לבנים.

ד. והנה, אע"פ שמעשה אבות סימן ונתינת כח לבנים, מ"מ, מעשה האבות אינם אלא "ריחות" בלבד, אבל אנו "שמן תורק שמך"²⁸, והיינו, שעבודת בניי לאחרי מ"ת היא נעלית יותר ממעשה האבות.

אמנם, בפרשה זו, פרשת חיי שרה, יש חידוש בענין מעשה אבות לגבי כל הענינים שבספר בראשית, שנקרא ספר הישר, ע"ש שבו מסופר מעשה האבות שנקראו ישרים²⁹ — שלא זו בלבד ש"מעשה אבות סימן לבנים", אלא יתירה מזה, ש"יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה³⁰.

כלומר: לא רק האבות עצמם, אלא אפילו עבדי אבות, ולא רק תורתן (כפי שמצינו שאליעזר הי' דולה ומשקה מתורת רבו³¹), אלא אפילו שיחתן של עבדי אבות — הרי זה יפה מתורתן של בנים, היינו, לא רק משיחתן אלא גם מתורתן, ולא רק מתורתן של עבדי בנים, אלא מתורתן של בנים עצמם.

וכיון שכל עניני התורה הם הוראה בעבודתינו, הרי גם ענין זה ש"יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים" נוגע לנו. ועכצ"ל, שבעבודתו של כל אחד מישראל ישנם ב' הענינים ד"תורתן של בנים"

(25) ראה תניא אגה"ק סי"ג (ק"ט, ב).
 (26) תו"א ר"פ וארא. ובכ"מ.
 (27) ברכות טז, ב.
 (28) שהש"ר פ"א, ג (א). וראה לקו"ש
 (29) ע"ז כה, א.
 (30) פרש"י פרשתנו כד, מב (מב"ר פ"ס, ח).
 (31) יומא כח, ב. הובא בפרש"י עה"ת לך לך טו, ב.
 ח"ח ע' 58 ואילך. ושי"נ.

ו"שיחתן של עבדי אבות" (כדלקמן), ועז"נ ש"שיחתן של עבדי אבות" שבכל אחד יפה מ"תורתן של בנים" שבו.

[כ"ק אדמור"ר שליט"א צוה להפסיק באמירת לחיים וניגון].

* * *

ה. ויובן בהקדם דיוק נוסף:

ענין זה ש"יפה שיחתן של עבדי אבות" שנאמר בנוגע לשיחתו של אליעזר שהוכפלה בתורה, יכול ה' להאמר — לכאורה — גם בנוגע לשאר השיחות של עבדי אבות, שלפנ"ז ושלאח"ז.

אבל בפועל — לא מספרת התורה מאומה אודות שיחתן של עבדי יצחק, וגם לא אודות שיחתן של עבדי יעקב. בנוגע לעבדי יעקב — מספרת התורה מה שאמר להם יעקב: "כה תאמרון לאדוני לעשו"³², אבל מה שאמרו הם — לא מספרת התורה. ועד"ז בנוגע לעבדי אברהם — הרי בשעה שאברהם שלח את אליעזר להשליחות שאודותה מסופר בפרשה זו, ה' כבר אברהם בן ק"מ שנה, לאחרי שאליעזר ה' עבדו במשך שנים רבות, ואעפ"כ, מכל שיחותיו של אליעזר לא סיפרה התורה מאומה, מלבד שיחתו של אליעזר בעת שליחותו בנוגע לנישואי יצחק ורבקה.

ומזה מוכח שעיקר המעלה ב"שיחתן של עבדי אבות" מודגשת בשיחה זו דוקא.

ו. ויש לבאר מעלתה של שיחה זו — שקשורה עם כל שלשת האבות:

ובהקדם דיוק הלשון "שיחתן של עבדי אבות", לשון רבים — אע"פ שמסיפור שיחתו של אליעזר מוכח רק בנוגע לעבדי אברהם.

לכאורה יש לומר, שכיון שאברהם נתן ליצחק שטר מתנה על כל נכסיו³³, נמצא, שאליעזר ה' גם עבדו של יצחק. אבל, כד דייקת שפיר, אין זה תירוץ מספיק — שהרי סוכ"ס, בשעת שליחות זו ה' אליעזר עבדו של אחד מהם: של אברהם לבדו, או של יצחק לבדו. וע"פ המבואר במדרש³⁴ ששטר המתנה שנתן ליצחק ה' על הזמן שלאחר מותו, נמצא, שאליעזר ה' אז עבדו של אברהם לבדו, וכן מורה לשון הפסוק³⁵ "ויאמר עבד אברהם אנכי".

(34) פרד"א פט"ז.

(35) פרשתנו כד, לד.

(32) וישלח לב, ה.

(33) פרש"י פרשתנו כד, י"ד. שם, לו.

וההסברה בזה — ששליחות זו ששלח אברהם את אליעזר היתה בנוגע לנישואי יצחק, והתכלית דנישואי יצחק היא בשביל לידת יעקב, כמ"ש³⁶ "כי ביצחק יקרא לך זרע", "ביצחק, ולא כל יצחק"³⁷, יעקב דוקא, ונמצא, ששיחתו של אליעזר בענין זה היתה קשורה עם כל ג' האבות.

ועפ"ז יש לבאר גם במה שמצינו בנוגע להשבועה שהשביע אברהם את אליעזר בנקיטת חפץ, באמרו "שים נא ירך תחת ירכי"³⁸, שכשם ששבועה בנקיטת חפץ צריכה להיות ע"י ב"ד, כמו כן בשבועה זו ה' אברהם בגדר ב"ד³⁹ — דאע"פ שהשבועה היתה ע"י אברהם לבדו, מ"מ, יש בזה גם הכח של יצחק ויעקב (ע"ד ב"ד של שלשה), כיון שהשליחות על ענין זה היתה קשורה עם כל ג' האבות.

וזהו הפירוש בדיוק הלשון "יפה שיחתן של עבדי אבות", לשון רבים — שלא זו בלבד שמזה שהתורה מספרת בנוגע לאברהם, למדים "בנין אב" גם בנוגע ליצחק ויעקב, אלא עוד זאת, ששיחה זו אכן קשורה עם כל ג' האבות.

והיינו, שהמעלה המודגשת בשיחתו של אליעזר בנוגע להשליחות בענין נישואי יצחק, היא, שבענין זה ישנו בגילוי לא רק קו החדס (כמדובר לעיל (ס"ג) שאף שכל א' מג' האבות עסק בכל ג' הקוין, מ"מ, עיקר עבודתו בגילוי היתה בקו אחד), אלא גם קו הגבורה וקו התפארת, ענינם של כל ג' האבות (משא"כ שאר השיחות של אליעזר שהיו קשורים עם אברהם כפי שעבודתו בגילוי היא בקו החדס בלבד).

ז. וביאור הענין:

כאשר אברהם אבינו שלח את אליעזר בהשביעו אותו "אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני יצחק"⁴⁰, הזהירו "השמר לך פן תשיב את בני שמה"⁴¹, "רק את בני לא תשב שמה"⁴², והיינו, לפי שבשעה שנעקד יצחק ע"ג המזבח נעשה "עולה תמימה", ולכן נאסר עליו לצאת מחוץ לארץ ישראל⁴³.

ויש לבאר ענינו המיוחד של יצחק, שמכל ג' האבות רק הוא לא ה' יכול לצאת לחוץ לארץ — דלא כשאר האבות שגם אצלם היתה לכל

(41) שם, ו.

(42) שם, ח.

(43) ראה ב"ד פס"ד, ג. פרש"י תולדות

כה, כו. כו, ב.

(36) וירא כא, יב.

(37) נדרים לא, א. וש"נ.

(38) פרשתנו כד, ב.

(39) ראה צפע"נ עה"ת שם.

(40) פרשתנו כד, ד.

אחד מעלה מיוחדת — כפי שמצינו שיעקב הוא "בחיר שבאבות"⁴⁴, ואברהם נקרא "האדם הגדול בענקים"⁴⁵, ולמרות גודל מעלתם היו יכולים לצאת לחוץ לארץ.

והביאור בזה — שענינו ועבודתו של יצחק הו"ע עבודת הקרבנות, שזוהי עבודה בקו הגבורה, העלאה מלמטה למעלה, ע"ד העלי' ע"ג המזבח. ובזה גופא יש כמה מדריגות, ועד לתכלית השלימות בהעלי' ע"ג המזבח — קרבן עולה, שכולה כליל, היינו, שמתבטל ממציאיותו לגמרי ("ער ווערט אינגאַנצן אויס מציאות"), ועולה כולו לה'. וזהו שעבודתו של יצחק היא בארץ ישראל דוקא, מבלי לצאת לחוץ לארץ — בדוגמת הקרבנות שקרבים ע"ג המזבח דוקא.

משא"כ עבודתו של אברהם היתה בקו החסד, שזהו"ע ההמשכה מלמעלה למטה, שהרי חסד ענינו "חס דלי"ת"⁴⁶, היינו, לחוס ולהשפיע גם על מי שהוא במצב של דלות — שזהו כללות הענין דחוץ לארץ, היינו, חוץ לארץ ישראל שעלי' נאמר⁴⁷ "לא תחסר כל בה", ולכן שייכת עבודתו של אברהם אבינו גם בחוץ לארץ.

ועד"ז בנוגע ליעקב — שאף שענינו הוא (לא חסד, אלא) תורה, יש בזה גם ענין של המשכה למטה, ולכן שייכת עבודתו גם בחוץ לארץ — כשם שאפילו בתורה מצינו שישנו לא רק תלמוד ירושלמי אלא גם תלמוד בבלי.

וזהו שאברהם ויעקב היו יכולים לצאת לחוץ לארץ, משא"כ יצחק לא הי' יכול לצאת לחוץ לארץ — כיון שעבודתו של יצחק היתה (לא בדרך של המשכה מלמעלה למטה, אלא אדרבה) בדרך של העלאה מלמטה למעלה.

וכל כך מודגש אצל יצחק ענין ההעלאה מלמטה למעלה עד שמצינו שהוא למעלה מזמן ומקום — שזהו ש"לא נאמרה זכירה ביצחק" (דלא כמו גבי אברהם ויעקב שבהם נאמר⁴⁸ "וזכרתי את בריתי יעקב גו' ואף את בריתי אברהם אזכור"), לפי ש"אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח"⁴⁹, והיינו, שענינו של יצחק הוא למעלה מגדרי הזמן והמקום.

46) ראה תניא אגה"ק ס"י (קטו, ב).

47) עקב ח, ט.

48) בחוקותי כו, מב.

49) תו"כ ופרש"י עה"פ.

44) ראה ב"ר רפע"ו. זח"א קיט, ב. קלג,

א. קמז, ב. קעא, ב. שעה"פ תולדות כו, כה.

45) יהושע יד, טו (ובפרש"י). ב"ר פי"ד,

ועד"ז מצינו⁵⁰ שבמשך ב' שנים שבין זמן העקידה עד שרבקה היתה בת ג' שנים הי' יצחק בגן עדן, ושנים אלו לא נימנו במנין שנותיו — שעפ"ז מתורצת הקושיא בנוגע לחשבון שנותיו של יצחק, שמצינו שבעת מיתת אברהם היו יעקב ועשו בני י"ג שנה (כמ"ש⁵¹ "ויגדלו הנערים גו"), שנעשו בני י"ג שנה⁵², "ואותו היום מת אברהם שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה . . . ובישל יעקב עדשים להברות את האבל"⁵³), ולכאורה ע"פ החשבון הוצרכו להיות אז בני ט"ו שנה (שהרי אברהם חי קע"ה שנים⁵⁴, וכיון שבלידת יצחק הי' אברהם בן ק' שנה⁵⁵, ויצחק הי' בן ס' שנה בלידת יעקב ועשו⁵⁶, נמצא, שבמיתת אברהם היו יעקב ועשו בני ט"ו שנה), אלא, שב' השנים שהי' יצחק בגן עדן לא נימנו במנין שנותיו.

ח. והנה, אע"פ שעבודתו של יצחק היא בארץ ישראל דוקא, ואסור לו לצאת לחוץ לארץ, מ"מ, הרי צריכים גם לברר את הענינים שבחוץ לארץ, שזהו תוכן כללות ענין השידוך דיצחק עם רבקה, כידוע⁵⁷ שבחי' רבקה הוא מלשון רבקות של שלש שלש בקר כו⁵⁸, שמורה על בירור נה"ב כו'; אלא, שענין זה אינו באופן שיצחק יוצא לחו"ל, אלא באופן ששולחים לשם שליח ונותנים לו כחות שיוכל להביא את רבקה ליצחק.

ושליחות זו נעשית ע"י אליעזר באמרו "עבד אברהם אנכי", היינו, שהולך בשליחותו ובכחו של אברהם, שענינו קו החסד, המשכה מלמעלה למטה:

השליחות לפעול בירור העולם נעשית בכחו של אברהם אבינו — "אחד הי' אברהם"⁵⁹, "אברם העברי"⁶⁰, ע"ש ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד"⁶¹, ואעפ"כ, אינו מתפעל מכל העולם שמסביבו, ואדרבה, כמ"ש⁶² "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם", "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב"⁶³, ולא רק באופן שהקב"ה הוא "א-ל העולם", היינו, שהעולם הוא

50) ראה תו"מ ח"י ע' 162 ואילך. וש"נ.	57) ראה תו"א תולדות יח, א.
51) תולדות כה, כז.	58) עירובין יז, ב.
52) פרש"י עה"פ, מבר' פס"ג, יו"ד.	59) יחזקאל לג, כד.
53) פרש"י שם, ל.	60) לך לך יד, יג.
54) פרשתנו כה, ז.	61) ב"ר ספמ"ב.
55) וירא כא, ה.	62) וירא כא, לג.
56) תולדות כה, כו.	63) סוטה יו"ד, סע"א ואילך.

מציאות בפ"ע, והקב"ה הוא אֵל העולם, אלא "אֵל עולם", היינו, שהעולם עצמו הוא אלקות⁶⁴.

ובכח זה הלך אליעזר בשליחותו של אברהם, והתגבר על כל המניעות והעיכובים שהיו בשליחותו (כמסופר במדרש⁶⁵ שכאשר נתנו סם בתוך הקערה שלו, בא מלאך והחליף את הקערות כו'), ועד שפעל שיתנו לו את רבקה כו'.

וכאשר אליעזר עבד אברהם ממלא את שליחותו בחוץ לארץ — בכחו של אברהם (שענינו המשכה מלמעלה למטה) — ומביא את רבקה ליצחק, אזי נעשית פעולת הבירור וההעלאה ע"י יצחק, שענינו העלאה מלמטה למעלה.

ט. והתכלית בזה היא — "ויביאה יצחק האהלה גו' ותהי לו לאשה"⁶⁶ — ענין הנישואין דוקא.

כלומר: אין להסתפק בענין האירוסין בלבד שנעשה ע"י פעולתו של אליעזר⁶⁷, במעמד העשרה אנשים שלקח עמו יחד עם עשרת הגמלים⁶⁸ — שכן, אע"פ שגם ע"י האירוסין נעשית מקודשת ליצחק באופן שנאסרת אכו"ע כהקדש⁶⁹, מ"מ, אין זה מספיק, כיון שהקשר והשייכות שנעשה בין רבקה ליצחק ע"י ענין האירוסין הוא באופן מקיף בלבד, והתכלית היא להביא את רבקה אל יצחק כדי שיהי' גם ענין הנישואין שהוא יחוד פנימי, שעיי"ז יהי' לידת בנים (יעקב), שבענין זה מתגלה כח האין-סוף בנבראים⁷⁰.

ולהעיר, שאצל יצחק ורבקה התחיל גילוי כח הא"ס תיכף ומיד כאשר "ויביאה יצחק האהלה", שהרי אז נעשו ג' הענינים ד"נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצוי' בעיסה, וענן קשור על האוהל⁷¹, ובנסים אלו מתגלה כח הא"ס (כולל גם בה"נר דלוק", שמצד עצמו הי' דולק לעולם, ורק מצד מצות הדלקת נר שבת הוצרכו להדליק נר חדש בערב שבת הבא).

64 ראה לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג. כתובות ז, ב. וראה התוועדויות תשנ"ב ח"א ע' 288, ובהנסמן שם.

65 ראה יל"ש פרשתנו רמז קט. תו"ש פרשתנו עה"פ כד, לג. שם, נה (אות קמא. שם.

66 קידושין ב, ריש ע"ב. אות קצב). וש"נ.

67 פרשתנו כד, סז.

68 ראה מדרש אגדה פרשתנו כד, כב.

69 פרש"י עה"פ, מב"ר פ"ס, טז. לקח טוב שם, נג. וראה גם תוד"ה שנאמר —

וענינו בעבודה — שלאחרי שמבררים הבירורים בחוץ לארץ, צריך לפעול בהם ענין היחוד, ע"ד "ויביאה יצחק האהלה גו' ותהי לו לאשה", ועד "וינחם יצחק גו'"⁷⁶, שהו"ע התשובה.

והענין בזה — שלא מספיק הבירור בדרך אתכפיא, אלא צריך לפעול הענין דאתהפכא, שזהו ענין נעלה יותר ממה שמצינו בדוד שנאמר בו⁷² "ולבי חלל בקרבי", "כי הרגו בתענית"⁷³, וזוהי מעלתו של אברהם אבינו, כדאיתא בירושלמי סוף ברכות ש"אברהם אבינו עשה יצר הרע טוב, דכתיב⁷⁴ ומצאת את לבבו נאמן לפניך" ("שתי לבות, שאף יצה"ר שלו החזירוהו לטוב"⁷⁵), ועד"ז בנוגע להגוף, שפועל עליו להיות במעמד ומצב ש"כי מטא למודים מנפשי' כרע"⁷⁶.

וענין זה נעשה ע"י התורה, ענינו של יעקב (שזוהי תכלית ומטרת שליחותו של אליעזר בכחו של אברהם לפעול השידוך של יצחק ורבקה) — כמארז"ל⁷⁷ "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין", "תבלין" דייקא, שענינו שנותן טעם בהמאכל, והיינו, שאין זה באופן שמבטלים את מציאותו של היצה"ר, אלא אדרבה, מהפכים אותו לטוב, כמבואר בתניא⁷⁸ בפירוש הכתוב⁷⁹ "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי" (ש"הוא מאמר השכינה לבני' כללות ישראל), "מטעמים לשון רבים. . כמו שבמטעמים גשמיים ד"מ יש שני מיני מעדנים, אחד ממאכלים ערבים ומתוקים, והשני מדברים חריפים או חמוצים רק שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו מעדנים להשיב הנפש".

י. המורם מכל האמור לעיל — שבהשליחות של אליעזר בנוגע להשידוך של יצחק ורבקה נכללים כל עניני העבודה של שלשת האבות אברהם יצחק ויעקב:

(א) כללות ענין השידוך של יצחק עם רבקה, שהו"ע הבירורים — בהתאם לכך שענינו של יצחק הוא העלאה מלמטה למעלה,
 (ב) שליחותו של אליעזר עבד אברהם לילך לחוץ לארץ ולהביא את רבקה ליצחק (כיון שיצחק בעצמו לא הי' יכול לצאת לחוץ לארץ, להיותו עולה תמימה) — בכחו של אברהם, שענינו המשכה למטה דוקא,

(76) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. הובא

(72) תהלים קט, כב.

בתוס' שבת קיח, סע"ב. ועוד.

(73) תניא פ"א. וראה בהנסמן ב"מ"מ,

(77) קידושין ל, ב. וראה ת"מ ח"ח ע'

הגהות והערות קצרות" לשם (ע' כז).

.229. וש"נ.

(74) נחמי' ט, ח.

(78) פכ"ז.

(75) פני משה שם.

(79) תולדות כז, ד.

ג) תכלית ומטרת השידוך של יצחק ורבקה — ענין הנישואין, שהוא יחוד פנימי, שעל ידו נעשה לידת בנים — יעקב, שענינו תורה, שעל ידה נעשה (לא רק ענין של בירור כו', אלא גם) יחוד פנימי כו'.

יא. ועל זה אמרו "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים": ובהקדים המבואר במאמר של הצ"צ⁸⁰ החילוק שבין שיחה לתורה — על יסוד מאמר חז"ל⁸¹ "שיחת תלמידי חכמים צריכה לימוד", כיון שבגילוי אין בזה ענין של חכמה (תורה), וזהו החידוש שגם "שיחתן" צריכה לימוד — ש"שיחה" הו"ע התפלה.

ודוגמתו בנוגע לחילוקי אופני העבודה במשך זמני השנה — כפי שמצינו באחרונים⁸² שבחדשי אלול ותשרי גם תלמידי חכמים ממעטים בלימוד התורה, ומוסיפים בתפלה ותשובה, שזוהו"ע ה"שיחה".

ועד"ז יש חילוק בין תורה לשיחה בלימוד התורה גופא — שזהו החילוק שבין נגלה דתורה לפנימיות התורה, שבלימוד הנגלה העיקר הוא ענין ההבנה וההשגה (חכמה), ועד שיש חיוב לחדש בתורה⁸³, ואילו בפנימיות התורה העיקר הוא לא ענין החידוש, כי אם לימוד "אותיות הרב"⁸⁴, אלא שאותיות הרב צריכים לבוא בהבנה והשגה, והעיקר הוא — שע"ז "יראת ה' היא אוצרו"⁸⁵, כדאיתא בגמרא⁸⁶ המשל מכור חיטין שצריכין לערב בהם "קב חומטין" (כמבואר בלקו"ת בהביאור ע"פ ולא תשבית מלח⁸⁷), שזוהו ע"ד ענין ה"שיחה" בלימוד התורה גופא⁸⁸.

יב. ועפ"ז יש לבאר המעלה ד"שיחתן" לגבי "תורתן" ("יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים") המודגשת בפרשתו של אליעזר בנוגע להשידוך של יצחק ורבקה שבה נכללת כללות העבודה: אמרו חז"ל⁸⁹ "העוה"ז אירוסין היו .. אבל לימות המשיח יהיו נישואין, שנאמר⁹⁰ כי בועליך עושיך", וזהו גם מש"נ⁹¹ "והי' ביום ההוא

80 ראה אוה"ת פרשתנו קכט, ב ואילך.
 וראה גם הגהת הצ"צ במאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' לז.
 81 סוכה כא, ב. וש"נ.
 82 ראה ברכי יוסף או"ח סתקפ"א סק"ו.
 הובא באלף למטה במטה אפרים שם סקט"ו.
 83 ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב.
 וש"נ.
 84 ראה סה"מ תש"ח ע' 296. סה"ש תש"ח ע' 263.
 85 ישע"י לג, ו.
 86 שבת לא, סע"א.
 87 ויקרא ו, א.
 88 ראה גם אוה"ת נ"ך ח"א ע' תפב.
 89 שמו"ר ספט"ו.
 90 ישע"י נד, ה.
 91 הושע ב, יח.

. . תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעליי, "ככלה בבית חמי' ולא ככלה בבית אביי"⁹².

ומבואר בלקו"ת⁹³ הטעם שענין הנישואין יהי' לעתיד לבוא, משא"כ במ"ת הי' רק בחי' אירוסין — לפי שלעתיד לבוא יהי' גילוי פנימיות התורה, שזהו עיקר ענין התורה, ועד שאמרו חז"ל⁹⁴ "התורה שאדם למד בעוה"ז הבל הוא לפני תורתו של משיח" (פנימיות התורה), ולכן על ידה דוקא נעשה אמיתית הענין דיחוד פנימי שבנישואין.

וכיון שתכלית הכוונה בהשליחות של אליעזר בנוגע לשידוך דיצחק ורבקה הוא היחוד פנימי שבענין הנישואין, לכן מודגשת בפרשתו של אליעזר המעלה ד"שיחתן" לגבי "תורתן", שזוהי המעלה דפנימיות התורה לגבי נגלה דתורה, שדוקא על ידה נעשה אמיתית היחוד שבענין הנישואין.

יג. ויש לקשר זה עם ענינו של שבת מברכים חודש כסלו:

חודש כסלו, להיותו חודש השלישי לתשרי, הרי הוא ע"ד חודש השלישי לניסן, חודש סיון, החודש דמתן-תורה, אלא, שחודש כסלו הוא החודש דמתן-תורה של פנימיות התורה⁹⁵.

והענין בזה — שע"י המאסר של רבינו הזקן בפטרבורג והשחרור והגאולה שלו בי"ט כסלו נעשה הגילוי דפנימיות התורה ע"י תורת החסידות באופן של הבנה והשגה, ע"ד הענין ד"כתית למאור"⁹⁶, "הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו"⁹⁷.

וזוהו שבשבת מברכים חודש כסלו, שבו נמשכת הברכה על ענינו של חודש כסלו, מ"ת דפנימיות התורה, קורין בתורה פרשתו של אליעזר שבה מודגשת המעלה ד"שיחתן" לגבי "תורתן", שזוהי המעלה דפנימיות התורה שעל ידה נעשה שלימות ענין הנישואין, כנ"ל.

ומזה מובן שיום הש"ק פרשת חיי שרה, מברכים החודש כסלו, הוא זמן מסוגל בכל הקשור להוספה בלימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, שע"י ממחרים ומזרזים ופועלים את שלימות הגילוי דפנימיות התורה ושלימות ענין הנישואין דלעתיד לבוא.

92) כתובות עא, סע"ב. וראה גם אוה"ת ויחי (כרך ה) תתקצח, ב.
 93) שה"ש מח, א"ב.
 94) קה"ר רפ"ב. פי"א, ח.
 95) ראה שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח
 כסלו דאשתקד הערה 76 (תו"מ חל"ב ע' 212). וש"נ.
 96) ר"פ תצוה. אמור כד, ב.
 97) ראה מנחות נג, סע"ב. שמו"ר ר"פ תצוה. וראה סה"ש תורת שלום ע' 26.

ולהעיר, שאע"פ שמצינו בדרושי חסידות של אדמו"ר האמצעי⁹⁸ ש"בגלות האחרון . . יכול להיות שיהי' חכם בלא יראה כלל (היינו ללא פנימיות התורה שעל ידה "יראת ה' היא אוצרו", כנ"ל) . . ויוכל לכוין לאמיתית הדין יותר כו" — הרי מובן שהכוונה אינה אלא ש"יכול להיות" מצב כזה, אבל בודאי שהתכלית היא שיהי' גם ענין היראה, ואדרבה, ענין היראה הוא כמשל "מפתחות החיצונות" שעל ידם באים גם ל"מפתחות הפנימיות"⁹⁹.

והעיקר הוא — שכיון שכל הענינים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות¹⁰⁰, צריכה להיות עכשיו העבודה בפנימיות התורה, שע"ז זוכים לשלימות גילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא.

* * *

יד. מאמר ד"ה ויהיו חיי שרה גו'.

* * *

טו. המאמר דלעיל הוא מ"ביכל" של מאמרי אדמו"ר הזקן משנת תקס"ב שיצא מן השבי', אלא שבביכל הנ"ל הוא ד"ה ואם בשדה ימצא האיש וגו'¹⁰¹. וכמו כן נמצא מאמר זה בדרושי הצמח צדק באור התורה¹⁰², ושם הוא ד"ה ויגדלו הנערים. וגם בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בהוספות לפרשת חיי שרה¹⁰³ נתבאר קצת מענינים אלו.

וכמדובר כמ"פ¹⁰⁴ ש"הכל עשה יפה בעתו"¹⁰⁵, וכמארז"ל¹⁰⁶ "הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל" — שאף שכבר עברו כו"כ שנים מאז שנאמר מאמר זה בשנת תקס"ב, הנה דוקא עכשיו נתגלה המאמר, ובעזה"י יצא לאור (יחד עם שאר המאמרים שבביכל הנ"ל) בדפוס, כפתגם הצ"צ¹⁰⁷ שדבר שבדפוס הוא לדורי דורות.

וכאשר המאמר יצא לאור בדפוס, אזי תהי' האפשרות ללמוד ולעיין

(103) קל, ב ואילך.

(104) ראה גם תו"מ חכ"ט ע' 142. וש"נ.

(105) קהלת ג, יא. וראה ב"ר פכ"ד, ה. ועוד.

(106) זח"ג קלד, א. ועוד.

(107) אנ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שפב.

(98) תורת חיים נח נ, ד. וראה שערי אורה
שער החנוכה ד"ה כי עמך פ"ט (הובא
בסה"ש תורת שלום ע' 176).

(99) שבת לא, ריש ע"ב.

(100) תניא רפל"ז.

(101) נדפס לאח"ז במאמרי אדה"ז תקס"ב
ח"א ע' סו ואילך.

(102) תולדות קלט, סע"ב ואילך.

בהמאמר, כולל גם בהשוואה להמאמר כמו שנדפס באוה"ת בתוספת הגהות והערות וביאורים של הצ"צ, כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰⁸ אודות גודל היגיעה שהתייגע הצ"צ על מאמרי אדמו"ר הזקן כפי שאמרם בלשונו הזהב.

טז. במאמר הנ"ל ישנו עוד ענין שנוגע במיוחד ליושבי אוהל ותלמידי הישיבה:

מבואר שם¹⁰⁹ שמצד המשכת מוחין דגדלות יכול להיות יניקת החיצונים, כפי שמצינו שאברהם אבינו אמר "לו ישמעאל יחי" לפניך¹¹⁰, ולכן צ"ל שמירה שלא תהי' יניקת החיצונים, וזהו ענין הקרום החופה על המוח ומגבילו שלא יתגלה כי אם כפי הצורך, שלכן גם כשמשכיל בשכלו איזה שכל חדש לא יוכל להרחיב ולהסביר אותו בגלל הגבלת הקרום שמגביל את המוח כו'.

וממשיך לבאר, שזהו"ע מצוות עשה ומצוות לא תעשה, שע"י מצוות עשה ממשיכים מוחין דגדלות, וע"י שמירת מצוות לא תעשה גורמים שלא יומשך למקום שאינו צריך כו'.

וענין זה נוגע גם לאופן העבודה בלימוד התורה — שהלימוד צריך להיות באופן של נקודה בהיכלא¹¹¹, שהרי מצד התפשטות השכל יכול לילך בדרך עקלתון, והשמירה מזה היא ע"י ההתקשרות עם נקודת השכל. וזהו גם כללות הענין ד"ברכו בתורה תחילה"¹¹², היינו, שנוסף על ענין השכל וההשגה שבתורה, צריך לידע שזוהי חכמתו של הקב"ה, וידיעה זו מגבילה את השכל באופן שיכוין לרצון העליון כו'.
וענין זה נעשה ע"י לימוד פנימיות התורה, שעל ידה נעשה גם לימוד נגלה דתורה באופן הרצוי.

וזהו גם שבתורת החסידות מודגש גודל הזהירות גם מעניני היתר שהם בבחי' מותרות, כהפתגם "וואָס מ'טאָר ניט טאָר מען ניט, און וואָס מ'מעג דאָרף מען אויך ניט" (כנ"ל ס"ב), וכידוע מ"ש בחובת הלבבות¹¹³ שצריך להזהר במאה שערים של היתר שלא לבוא לשער אחד של איסור,

(108) נדרים פא, א. ב"מ פה, ריש ע"ב.

(108) אג"ק שלו ח"ד ע' תד ואילך.

וראה לקו"ש חט"ו ע' 3. וש"נ.

(109) מאמרי אדה"ז שם ע' ע. אוה"ת שם

(113) ראה שער התשובה פ"ה. וראה גם

קמא, ב.

תו"מ ח"ז ריש ע' 18. וש"נ.

(110) לך לך יז, יח.

(111) ראה לקו"ת ר"פ ראה (יח, ב). וש"נ.

אפילו בשוגג, שהרי גם שוגג צריך כפרה (כדאיתא ברש"י ריש שבועות) — שזהו ע"ד ההגבלה שנעשית ע"י שמירת מצוות לא תעשה שלא יומשך האור למקום שאינו צריך.

וזהו גם הענין ד"פדה בשלום"¹¹⁴, שהפדי' היא ע"י שלום¹¹⁵.

(115) חסר סיום ההתוועדות (המו"ל).

(114) תהלים נה, יט.